

Bediüzzaman Said Nursi'nin Fen ve Teknik Meselelere Yaklaşım Tarzı

Toplumlarda Hakikat Arayışları

İnsanlar yeryüzüne ilk gelişlerinden itibaren çevreleriyle yakından alâkalanmışlar, eylemlerinin tâbi olduğu kanunları anlamaya ve keşfetmeye çalışmışlardır. Bu gayretlerin hedefi maddî âlemin hâkimiyetini elde ederek, hem dünya ve hem de ebedî saadetin yollarını tesbittir.

Bunu yaparken ya tamamen aklın önderliğinde ve felsefenin ışığında gidilmiş veya akıl ikinci plâna itilerek, tahrifata uğramış semavi kitap ve suhurların prensipleriyle hareket edilmiş, ya da; akıl ve Semavi Kitab'ın imtizacıyla te'ekkül eden cadde-i kübrada yürünmüştür.

Birinci grup; maddiyunlar, dehriyyunlar ve sofestâinler gibi felsefî ekolleri meyve vermiştir. Bu da, fertler arasında; kin, haset, husumet ve adavet tohumlarının ekilmesi, toplumların tabakaları arasında büyük uçurumların te'ekkülüne sebep olması, insanlığa daha dünyada iken cehennem hayatı yaşatmıştır.

Akl ve mantığın reddedildiği ikinci yol ise; toplumların taassup ve dalâlet vadilerine sürüklenmesi, fertler arasında adaletsizlik ve tahakkümü meydana kılmasıdır.

Cadde-i kübra olan üçüncü yolda ise, dünyada huzur ve refah, ebedî hayatta da saadet vâad edilmesi, bu sahada insanlık, Asr-ı Saadet gibi bir devir yaşamıştır.

Bu düşünce, kanaat ve inançlar etrafında bir araya gelen topluluklar, kendi görüşlerinin kabulünü temin için sık sık kuvvete başvurmaktan çekinmemişlerdir. Ama **akıl ve mantığın hükmettiği günümüzde,** bilhassa fen ve felsefî meseleleri kabul ettirmede kuvvetin yerini **delil ve bürhan, iknâ ve izah** almıştır.

Fen ve Teknikteki İlerlemenin İdeolojiye Alet Edilmesi

Materyalist felsefe, fen ve teknik sahada kaydedilen ilerlemeyi kendi ideolojisinin esası olan; bir yaratıcının inkâr ve maddenin ezeli olduğu görüşüne büyük oranda âlet etmiştir.

Bu doktrin; canlı ve cansız varlıkların yaratılışını ve günümüze ulaşmasını kâinattaki bütün kanunların ilahî tarzında, tamamen tesadüf ve tabiata vermiş, onun eseri olarak mütalaa etmiş, insanın

da bir tesadüf ürünü olarak ortaya ç?kt??n? ileri sürmü?tür.

Asr?n ?drakine Uygun ?zah Tarz?

Bu pragmatik ve materyalist fikir ak?mlar? kar??s?nda, **?slâmiyetin de kendine has dünya görü?ünü isbatıyeci, yani pozitif bir metodla takdim edilmesi gerekmi?tir.** Bir bak?ma ?slâmiyeti, asr?n idrak seviyesine uygun yeni izah tarzlar?yla nazara verme zarureti hâs?l olmu?tur.

??te [Bediüzzaman Said Nursî](#) de bunu yapm??t?r. O, ?slâm?n hiçbir meselesinin akla aykır? olmad??n?, bilakis ?slâmî her meselenin aklen isbat ve izah?n?n mümkün oldu?unu savunmu?tur. Nitekim ?slâmiyet ile H?ristiyanl??? kar??la?t?r?rken, onlar?n en büyük hatalar?n?, akla ve delile ehemmiyet vermeyip ruhbanlar? taklit etmelerinde görür:

“Nasaray? (H?ristiyanlar?) ve emsalini dalâlete atan, yaln?z akl? azl (red) ve bürhan? (delili) tard ve ruhban? taklid etmeleridir...”

Ak?l ve Delile Dayanan ?slâmiyet

O, insan?n daima yenile?meye arzulu bir yap?da **“meyl-i teceddüd üzerinde”**³ oldu?unu belirtir ve ?slâmiyetin de buna uygun bulundu?unu nazara verir:

“?slâmiyeti daima tecelli ve fikirlerin geli?mesi nisbetinde inki?âf ettiren ?ey onun hakikat üzerine teessüs etmesi, delile dayanmas?, ak?l ile anla?mas?, hakikat üzerinde bulunmas? ve ezelden ebede kadar birbirine ba?l? olan hikmetin düsturlar?na uygun bulunmas?d?r.”⁴

Bediüzzaman, Müslümanlar?n her?eyi ak?l ve fikirle tartt??n? belirtir:

“Biz Kur’an ?akirtleri olan Müslümanlar, bürhana tâbi oluyoruz. Ak?l ve fikir ve kalbimizle hakaik-i imaniyeye giriyoruz. Ba?ka dinlerin baz? efratlar? gibi, ruhbanlar? taklit için bürhan? b?rakm?yoruz. Onun için ak?l ve ilim ve fennin hükmetti?i istikbâlde, elbette bürhan-? aklîye (aklî delillere) istinad eden ve bütün hükümlerini akla tesbit ettiren Kur’an hükmedecek.”⁵

O, gelecekte bütün kuvvetin ilimde olaca??n? anlam??t?r:

“Elbette nev-i be?er âhir vakitte ulûm ve fünûna dökülecektir. Bütün kuvvetini ilimden alacaktır. Hüküm ve kuvvet ise ilmin eline geçecektir.”⁶

Ona göre, istikbâlde kuvvetin yerini hak, safsatan?n yerini de alacak olan delildir:

“Fennin himmetiyle zaman-? halde bilcümle, istikbâlde bitemamiha hüküm ferma kuvvete bedel hak, safsataya bedel bürhan, tab’a (tabiata) bedel ak?l olacakt?r.”7.

Yine benzer bir ifadede, istikbâlde, silâh ve k?l?nc?n yerine, hak ve hakkaniyetin manevi k?l?nçlar?n?n geçece?ine i?aret eder:

“Evet nas?l ki eski zamanda ?slamiyetin terakkisi, dü?man?n taassubunu parçalamak ve inad?n? k?rmak ve tecavüzat?n? def etmek; silâh ile, k?l?nç ile olmu?. ?stikbâlde silâh, k?l?nç yerine; hakiki medeniyet ve maddî terakki ve hak ve hakkaniyetin manevi k?l?nçlar?, dü?manlar? ma?lup edip da??acak.”8

Bunun gerekçesini de ?öyle belirtir:

“Medenilere galebe çalmak, ikna ile, icbar ile de?ildir”9.

Fikirde Orijinallik

Bediüzzaman, fikirlerindeki orijinallik ve takdim tarz?yla, skolastik dü?ünce batakl???na dü?medi?ini göstermi?tir. Bu hususta ?öyle der:

“Beni, skolastik dü?ünce batakl??? içine saplanm?? bir medrese hocas? zannediyorlar. Ben bütün müsbet ilimlerle, asr-? haz?r fen ve felsefesiyle me?gul oldum.”10

?limde ihtisasla?man?n zaruretine inanan Bediüzzaman’?n bu görü?ünü aksettiren ?u cümleleri dikkat çekicidir:

“Bir ?ah?s çok fenlerde meleke sahibi ve mütehas?s olamaz... Umuma el atmak, umumu terk etmek demektir.”11

O, materyalizme ve dinsizli?e âlet edilen ilim ve tekni?in asl?nda her bir deliliyle vahdaniyeti ortaya koydu?unu belirtir. Mes’elenin ?slâmî bir perspektifle verilememi? olmas?n?n ?zd?rab?n? duyar.

?slâmiyet Bütün ?limlerin Pederidir

Ona göre terakki; fenlerin yol göstericisi, reisi ve pederi durumunda olan ?slâmiyetin hakk?d?r:

“?slâmiyet, fününün seyyidi ve mür?idi ve ulûm-u hakikiyenin reisi ve pederidir.”12

Geri kal??n sebebini de yine ?slâmiyetten uzakla?m?? olmada arar:

“Tarih ?ahittir ki, ehl-i ?slâm, ne vakit dinine tam temessük etmi?ise (ba?lanm?? ise), o zamana nisbeten terakki etmi?. Ne vakit salabeti terk etmi?se, tedenni etmi? (geri kalm??), H?ristiyanl?k ise, bilâkistir.”13,14

Ümitsizlik Yok

O, bütün hayat?nda asla ümitsizli?e kap?lmam??, eserlerinde de ye’s ve ümitsizli?e ?iddetle kar?? ç?km??t?r:

“Ve ye’s ve ümitsizlikle zannediyorsunuz ki: Dünya, herkese ve ecnebilere terakki dünyas?d?r; fakat yaln?z biçare ehl-i ?slâm için tedenni dünyas? oldu, diye pek yanl?? bir hataya dü?üyorsunuz.”15

Yine benzer bir de?erlendirmeyi ?öyle yapar:

“Neden dünya herkese terakki dünyas? olsun da, yaln?z bizim için tedenni (gerileme) dünyas? olsun.”16

Bu zaman ?eridi içinde devletlerin ve milletlerin bazan alçal?p bazan yükseldi?ini, dolay?s?yla istikbâlde insanl??a huzur ve bar??? getirecek olan hakiki medeniyete ?slâmiyetin namzet oldu?unu belirtir.

“Bak?n?z zaman hatt-? müstakim üzerine hareket etmiyor (ba?lang?ç ve sonu giderek birbirinden uzakla?m?yor) ki mebd?’ (ba?lang?ç) ve müntehas? (sonu) birbirinden uzakla?s?n. Belki, küre-i arz?n hareketi gibi bir daire içinde dönüyor. Bazan terakki içinde yaz ve bahar mevsimi gösterir; bazan tedenni (çökü?) içinde k?? ve f?rt?na mevsimi gösterir. Her k??tan sonra bir bahar, her geceden sonra bir sabah oldu?u gibi, nev-i be?erin (insan??n) dahi bir sabah?, bir bahar? olacak: ?n?aallah...”

“Hakikat-? ?slâmiyenin güne?i ile sulh-u umumi dairesinde hakiki medeniyeti görmeyi, rahmet-i ?lâhiyeden bekleyebilirsiniz...”17

Terakkinin S?rr?

Bediüzzaman, ilerlemenin s?rr?n?; fedakârl?kta, milletin menfaatini, kendi menfaatinden üstün tutmada görür. Ona göre Müslüman bir fert, bütün himmet ve gayretini, toplumun lehine sarfetmelidir. Çünkü böyle bir âlicenapl??n mükâfat?, sadece dünyada de?il, ahirette de kar??l?ks?z kalmayacaktır. Ama ?slâmiyetin bu güzel hasletlerinin, bizden bat?l?lara geçti?ini söyler, bizim ise onlar?n kötü ahlâklar?n? ald??m?zdan yak?n?r.

“Bunu da teessüf ve teellüm ile size beyan ediyorum ki; ecnebilerin bir k?sm?, nas?l k?ymettar mal?m?z? ve vatanlar?m?z? bizden ald?lar, onun bedeline çürük bir mal verdiler: Aynen öyle de; yüksek ahlâk?m?z? ve yüksek ahlâk?m?zdan ç?kan ve hayat-? içtimaiyeye (toplum hayat?na) temas eden seciyelerimizin bir k?sm?n? bizden ald?lar, terakkilerine medar ettiler. Ve onun fiat? olarak bize verdikleri, sefihane ahlâk-? seyyieleridir (kötü ahlâklar?)...

Meselâ: Bizden ald?klar? seciye-i milliye ile bir adam onlarda der; “E?er ben ölsem, milletim sa?olsun. Çünkü milletimin içinde bir hayat-? bâk?yem var.” ??te bu kelimeyi bizden alm??lar ve terakkiyatlar?nda en metin esas budur; bizden h?rs?zlam??lar. Bu kelime ise, din-i haktan ve iman hakikatlar?ndan ç?kar. O bizim ehl-i iman?n mal?d?r. Halbuki: Ecnebilere içimize giren pis fena seciye itibariyle bir hodgâm (kendi keyfini dü?ünen) adam bizde diyor: ‘Ben susuzluktan ölsem, hiç ya?mur bir daha dünyaya gelmesin. E?er ben görmezsem bir saadeti, dünya istedi?i gibi bozulsun.’

??te bu ahmakane kelime dinsizlikten ç?k?yor. Âhireti bilmemekten geliyor. Hariçten içimize girmi? zehirliyor.”¹⁸

Nas?l Bir Medeniyet?

O, medeniyetin insanl??a faydal? olan fen ve tekni?in al?nmas?n? ?iddetle savunur. Be?ere zararlı olan sefahat ve kötülüklere de o nisbette kar??d?r:

“Biliniz ki, bizim murad?m?z, medeniyetin mehasini ve be?ere menfaat? bulunan iyilikleridir. Yoksa medeniyetin günahlar?, seyyiatlar? de?il ki; ahmaklar o seyyiatlar?; o sefahatlar? mehasin zannedip; taklit edip, mal?m?z? harap ettiler. Ve dini rü?vet verip dünyay? da kazanamad?lar.”¹⁹

Bediüzzaman, ilerlemede Japonlar?n örnek al?nmas?n? ister. Onlar?n fen ve tekni?ini almakla beraber, millî örf ve âdetlerine ba?l? kald?klar?na dikkati çeker:

“Kesb-i medeniyette (medeniyeti almada) Japonlar’a iktida (uyuma) bize lâz?md?r ki; onlar Avrupa’dan mehasin-i medeniyeti (medeniyetin güzelliklerini) almakla beraber, her kavmin mâye-i bekas? (devamlar?n?n esas?) olan âdât-? milliyelerini (milli âdetlerini) muhafaza ettiler.”²⁰

Bediüzzaman Avrupa’n?n medeniyet yar??nda uzun zamanda ald??? bu mesafeyi bizim çok k?sa

zamanda kapaca??m?zdan ve hatta onlar? ge?e?imizden emindir:

“Ey hamiyetli ihvan-? vatan (vatan karde?)... Yüz bu kadar sene geri kald???m?z mesafe-i terakkiden, in?aallah mucize-i Peygamberî (a.s.m.) ile ?imendifer-i kanun-u ?er’iyye-i esasiyeye (hakikata uygun kanun trenine) amelen ve burak-? me?veret-i ?er’iyyeye (?slâmiyete uygun isti?arenin en süratli bine?ine) fikren binece?iz. Bu vah?et-engiz (korkulu) sahra-y? kebiri (büyük sahray?) zaman-? kas?rada (k?sa zamanda) tekemmül-ü mebâdi (geli?menin ba?lang?c?) cihetiyle tayyetmekle (uzun mesafeyi az zamanda geçmek) beraber, milel-i mütemeddine (medeni milletler) ile omuz omuza müsabaka edece?iz. Zira onlar kâh öküz arabas?na binmi?ler, yola gitmi?ler... Biz birden bire ?imendifer (tren) ve balon gibi mebâdiye (unsurlara) binece?iz, ge?ece?iz.”²¹

Bediüzzaman'?n Ehemmiyet Verdi?i Fennî Meseleler

??te böyle bir dünya görü?ü ve ruh yap?s?na sahip, alt? bin sayfay? a?k?n bir külliyat?n müellifi olan Bediüzzaman Said Nursî'nin, daha ziyade fen ve teknik mes'elelere ?slâmî bir perspektifle yakla??m tarz?n?, baz? iktibaslarla k?saca vermeye çal??aca??z.

Bediüzzaman'?n eserlerine fennî bir nazarla bak?ld??? zaman; di?er gezegenler ve dünyanın yarad?l???, maddenin ezeliyeti, esîr meselesi, biyolojik varl?klar?n ve bhusus insan?n yarad?l???, mahiyeti, gayesi; maddenin ve atomlar?n harekât? gibi özellikle tabiatç?lar ve maddecilerin tesadüf ve tabiat?n yap?c?l??na atfetti?i hususlara ehemmiyet verdi?i görülür. Biyolojik varl?klar?n, zannedildi?i gibi, tabiat?n ve tesadüflerin de?il, ?lim, ?rade ve Kudret sahibi bir yarat?c?n?n eseri oldu?una, ?slâmî bir perspektifle s?kça temas eder. Biyolojinin en zor ve en karma??k mes'elelerini, herkesin anlayaca?? tarzda ve onlar?n zihnini yormadan, a?ina olunan misallerle takdim eder.

Muhatab?n Seviyesine Uygun Hitap

Bir gaye için kaleme al?nan eserler, umumiyetle belli bir kesime ve yeterli bir kültür seviyesine sahip olanlara hitap eder. Halbuki Onun eserlerinden her ya?ta ve her seviyedeki fertler istifade edebilmektedir. Bu hususiyet; konusuna hakimiyetin yan?nda, ?ah?slar?n his âlemini ve ruh dünyas?n? çok iyi tahlil edebilmesinde ve eserlerin; Kur'an-? Kerimin bir nevi tefsiri olmas?nda aranmal?d?r. Meselâ, kâinat?n Yarat?c?s?n? ispatta kulland??? ?u ifade, buna gayet güzel bir misal te?kil eder:

“Bir köy muhtars?z olmaz. Bir i?ne ustas?z olmaz. Bir harf kâtipsiz olmaz, biliyorsun. Nas?l oluyor ki, nihayet derecede muntazam ?u memleket hâkimsiz olur.”²²

Elbette eserlerin tamam? bu seviyede de?ildir. Ancak Ona göre; herkes her meseleyi tam olarak anlamasa da, bütün bütün hissesiz de kalmayacaktır:

“Gerçi herkes kendi kendine bir derece istifade eder, fakat herkes her bir meselesini tam anlamaz.

Hem iman hakikatlar?n?n izah? oldu?u için, hem ilim, hem marifet, hem ibadettir... ‘Bir?ey bütün elde edilmezse, bütün bütün elden kaç?r?lmaz’ kaidesiyle, ‘bu manevi bahçenin bütün meyvelerini koparam?yorum’ diye vazgeçmek kâr-?ak?l de?ildir. ?sm-i Âzama ait meselelerin ihata edilemeyecek derecede geni?leri oldu?u gibi, ak?l göremeyecek derecede inceleri de vard?r.”23, 24

Yarad?l??

?slâmiyeti ça??m?z telâkkileri içinde ele alan Bediüzzaman Said Nursî, kâinattaki bütün varl?klar?n yarad?l???n?, ?slâm Teolojisi ile müsbet ilimleri bir arada mezc ederek vermede büyük bir muvaffakiyet göstermi?tir.

Bugün, kâinat?n yarad?l??? ile alâkal? çe?itli teoriler ileri sürülmektedir. Bunlar?n ortak noktas?, kâinat?n yarad?lm?? olmas?d?r. Yani, yokluktan varl?k âlemine ç?km?? bulunmas?d?r. Bediüzzaman’a göre bir varl???n vücut bulabilmesi için; ilim, irade ve kudrete gerek vard?r. O bunu ?öyle ifade eder:

“Vücut (varl?k): Mümeyyize, muhass?sa ve müreccihe olmak üzere, ilim, irade ve kudret s?fatlar?n? istilzam eder (gerektirir).”25

?lim s?fat?; yarat?lacak olan bir ?eyin ilmen çe?itli ihtimaller içinde dü?ünülmesi keyfiyetidir. **?rade s?fat?;** o çe?itli ihtimaller içinden en münasibini seçip ay?rmay?, **Kudret ise,** üzerinde karar verilen ve seçilen tarz?n vücuda getirilmesini gerekli k?lar.

Ona göre varl?klar?n yarad?l???, Allah’?n tasarrufu alt?nda iki ?ekilde cereyan etmi?tir:

“Kadir-i Zülcelâl’in iki tarzda icad?var. Biri ihtira, ibda’ iledir. Yâni hiçten, yoktan vücut veriyor ve ona lâz?m her ?eyi de hiçten icad edip eline veriyor. Di?eri in?a’ ile san’at iledir. Yâni kemal-i hikmetini ve çok esmas?n?n (isimlerinin) cilvelerini göstermek gibi, çok dakik hikmetler için, kâinat?n anas?r?ndan (elementlerden) bir k?s?m mevcudat? in?a ediyor. Her emrine tâbi olan zerratlar? (atomlar?) ve maddeleri rezzakiyet kanunu ile onlara gönderir ve onlarda çal??t?r?r.”26

Yarad?l???n birinci nev’inde yoktan vücut verme söz konusudur. Kâinat?n ilk yarad?l??? gibi. Bütün e?ya yokluk âleminden varl?k âlemine ç?kar?lm??t?r. Has?l olan bu ham maddeyi bir hikmete binaen Cenab-? Hak, terkîp ve tahlile tâbi tutmu?, zaman nehrinde akan mahlûkat? bu elementlerden in?a etmi? ve hayat sahnesinde yazm??t?r ve yazmaktadır.

Arz?n Yarad?l????

Bediüzzaman, dünyanın yaratıldığını, Kur'an'ın âyetlerine dayanarak izah eder. Bu açıklamalarla günümüz ilminin beyanları arasında da büyük bir paralellik olduğunu görür.

Bediüzzaman, bağılangıçta güneş sistemi ile dünyanın, esir maddesinden yoğurulmuş hamur şeklinde olduklarını bildirir:

“...Manzume-i Emsiye (güneş sistemi) ile arz, dest-i kudretin madde-i esriyeden yoğurmuş oldu bir hamur şeklinde imiş.”²⁷

Bir başka ifadesinde de Cenab-ı Hak'ın bir cevherden buhar ve sıvı halde maddeleri halk ettiğini, bunlardan da bütün yıldız ve gezegenleri yarattığını belirtir:

“Şeriatın nakliyatına nazaran Cenab-ı Hak bir cevheri, bir maddeyi yaratmıştır. Sonra o maddeye tecelli etmekle bir kısmını buhar, bir kısmını da mayı (sıvı) kılmıştır. Sonra o mayı kısmı da, tecellisiyle tekâsüf edip (yoğunlaşmış) zebed (köpük) kesilmiştir. Sonra arz ve yedi küre-i arziyeyi o köpükten halk etmiştir. Bu itibarla, her bir arz için hava-i nesîmîden bir sema hâsıl olmuştur. Sonra o madde-i buhariyeyi bastetmekle (yaymakla) yedi kat semavatı tesviye edip yıldızları içine zerretmiştir (ekmiştir). Ve o yıldızlar tohumuna mütemil olan semavat inikad etmiş (başlanmıştır), vücuda gelmiştir.”²⁸

O, Bakara Sûresinin yirmi dokuzuncu âyetine dayanarak bu yaratılışı şöyle değerlendirir:

“Manzume-i Emsiye'yi tekil eden küremiz, sair seyyareler, bidayette (bağılangıçta) güneşle münteziç (bitişik) olarak açılmamış hamur şeklinde iken, Kadir-i Kayyum, o hamuru açmış, o seyyareleri (gezegenleri) birer birer yerlerine yerleştirerek, güneşi orada bırakmış, zeminimizi buraya getirmiştir.”²⁹

Bediüzzaman, arzın zamanla katılaşmış sertleştiğini, bundan hasıl olan taşların da zamanla toprağa verdiğini belirtir:

“Asıl-ı hilkat-ı arz şöyledir ki: Su gibi bir madde, emr-i ilâhî ile incimad eder (katılaşır), taş olur. Taşın-ı ilâhî ile toprak olur... Arz lâfzı toprak demektir. Demek o su çok yumuşaktır, üstünde durulmaz. Taş çok serttir, ondan istifade edilmez. Onun için Hakîm-i Rahim, toprağı taşa üstüne serer, zevilliyata (canlılara) makarr eder.”²⁹

Altgünde yaratıldığı

Kur'an-ı Kerim'de Hud Sûresinin 7., Hadid Sûresinin 54., Furkan Sûresinin 59. âyetlerinde arz ve semanın altgünde yaratıldığına işaret edilmektedir.

Bediüzzaman Kur'an-ı Kerimdeki gün tâbirinin binle elli bin sene arasında deşebileceğini belirtir:

“...Belki bin ve elli bin sene gibi uzun zamandan ibaret olan eyyâm-ı Kur'aniyye (Kur'an günleri)

ile insan dünyası ve hayvan âlemi altı günde yaratılacağına işaret eden hakikat-ü ulviyesine kanaat getirmek için, birer gün hükmünde olan her bir asrda, her bir senede, her bir günde Fâtır-ü Zülcelâlin halkettiği seyyal âlemleri, seyyar kâinatları, geçici dünyaları...”³¹

Görüldüğü gibi Bediüzzaman, bazı varlıkların bir günde, bazılarının bir senede veya bir asrda yaratılışının tamamlandığını ve bu devrelerin Kur’an’da “gün” mevhumuyla bildirildiğini nazara veriyor.

Arz ve semadan hangisinin önce yaratılmış olduğuna da işaret eden Bediüzzaman, arzın yaratılışını kabuk balması ve insan dünyasındaki canlıların yaratılmasına elverişli hale gelmesinin semadan sonra olduğunu, **Enbiya Sûresinin 30. âyetine istinaden** ifade eder:

“...te arzın hepsinden evvel tekâsi (yoğunlaşma) ve tasallüb (katlaşma) etmekle acele kabuk balmayarak uzun zamandan beri menâ-i hayat olması itibarıyla hilkat-i teekkülü semavattan evveldir. Fakat arzın bastırılmasıyla nev-i beherin (insanların) taayyüne (beslenmesine) elverişli bir vaziyete geldiği semavatın tesviye ve tanziminden sonra olduğu cihetle, hilkat-i (yaratılışı) semavattan sonra balmaları da, mebdede (başlangıçta) ikisi beraber imişler... O üç âyetin aralarında bulunan zahiri muhalefet, bu üç cihetle mutabakata (uygunluğa) inkılab eder.”³²

Maddenin Ezeliyetinin İmkânsızlığı

Son 10 yıllık gelinceye kadar, maddenin sonradan ortaya çıkması ezeli olduğu düşüncesi pek çok felsefeci ve fenci arasında hakim kanaat idi. Bilhassa Marksizm taraftarları bu fikrin hararetli savunucuları arasında dayd.

Kâinatın ilk maddesinin büyük bir patlama ile ortaya çıkması ileri süren Big Bang teorisinin büyük oranda hüsn-ü kabul görmesi, önceki kanaatleri genelde yitirdi.

Bediüzzaman, **maddenin ezeli değil, hâdis (sonradan) olduğu**nu mükerreren ifade ve izah eder:

“Evet kâinat hadistir. Çünkü görüyoruz. Her asrda, belki her senede, belki her mevsimde bir kâinat, bir âlem gider, biri gelir. Demek bir Kadir-i Zülcelâl var ki, bu kâinatı hiçten icat ederek her senede belki her mevsimde, belki her günde birisini icat eder, ehl-i uura gösterir ve sonra onu alır, balmasını getirir. Birbiri arkasına takılı zincirleme bir surette zamanın eridine asıyor... Elbette âlem içinde her vakit âlemleri halkedip deşitiren zât, mutlaka, şu âlemi dahi o halketmiştir...”

Adem (yokluk) ve vücud, ikisi de müsavî olsa; bir tahsis edici, bir tercih edici, bir mucid lâzımdır.

Çünkü, mümkinat birbirini icat edip, teselsül edemez. Yahut o onu, o da onu icat edip devir suretinde dahi olamaz.”³³

Yoktan Var Edilemez mi?

Lavoisier tarafından ileri sürülen maddenin veya kütleinin korunumu kanunu şöyle ifade edilir: “Var olan şey yok, yok olan da var edilemez.”

Bazılar bu kanun üzerinde demagoji yapmakla, mes’eleiy mutlak mânâda takdimle ideolojilerine âlet etmektedirler. Halbuki bu kanun belirli şartlarda ve kapalî sistemlerde ifadesini bulmaktadır:

“Kütleinin korunumu, çerçevesi tesbit edilmiş bir kapalî sisteme uygulanan ve maddenin dönüşümleri esnasındaki ağırlıklı ilgili münasebetleri gösteren bir kanundur.”³⁴

Bediüzzaman bu kanunun umumileştirilmesine şiddetle karşı çıkar:

“Şu zamanda çok ileri giden feylesoflar (felsefeciler) diyorlar ki; ‘Hiçten, hiçbir şey icad edilmiyor ve hiçbir şey idam edilmiyor; yalnız bir terkip tahlildir ki, kâinat fabrikasının iktidariyor...’

Bu bedbahtlar, âciz-i mutlak ve yalnız bir cüz-i ihtiyariden başka ellerinde olmayan; Fir’avunlaştıkları kendi nefisleri, hiçbir şeyi idam ve yok edemediklerinden ve hiçbir zerreyi, bir maddeyi hiçten, yoktan icad edemediklerinden ve güvendikleri esbab (sebepler) ve tabiatın ellerinden hiçbir icad gelmediği cihetle, ahmaklıklarından diyorlar.

‘Yoktan var olmaz, var da yok olmaz’ deyip, bu bâtıl ve hata düsturu, Kadir-i Mutlaka teşmil etmek istiyorlar.

Evet, Kadir-i Mutlak’ın iki tarzda; hem ibda’, hem in’şa’ suretinde icad var. Varı yok etmek ve yo’lu var etmek; en kolay, en suhuletli, belki daimî, umumî bir kanundur. Bir baharda üçyüz bin enva’-î zihayat (çeşitli hayat sahipleri) mahlûkatın şekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından başka bütün keyfiyat ve ahvallerini; hiçten var eden bir kudrete karşı, ‘yo’lu var edemez’ diyen adam, yok olmalı...”³⁵

Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi, **ibda’** suretiyle yoktan yaratıldığı, kâinatın ilk ortaya çıkışında vaki olduğu gibi, halen de devam etmektedir. Meselâ, bahar mevsiminde; toprak, su ve hava ve güneşteki elementlerin bir araya gelmesiyle in’şa edilen ağaçtaki yaprak ve meyvelerin şekil, koku ve tatları gibi hususlar elementlerde mevcut değildir. Yoktan yaratılmaktadır. Aynı şekilde, insanın simasından sesine varıncaya kadar, sahip olduğu akıl, hafıza, hayal, endişe gibi, atom ve moleküllerde bulunmayan özelliklerden hepsi yoktan yaratılan meyveleridir. Kaldı ki bugün maddî âlemde de yokların ortaya çıkması tesbit edilmiştir. Madde enerjîye dönerek maddî yapılarında noksanlıklar husule gelebildiği gibi, her birinin kütlesi dünyamızınkinden defalarca büyük olan bazı yıldızların **“kara delik”** adı verilen ve mahiyeti meçhul yerlere giderek kaybolduğu bir vakadır.

Tabiat Nedir?

Bediüzzaman, kâinattaki varlıkların icat ve idarelerinin, günümüzde sıkça ileri sürüldüğü gibi, sebeplere, tesadüfe veya tabiata verilemeyeceğini şerhlerle belirtir. Tabiat da şöyle tarif eder:

“Tabiat ancak bir sanattır sani’ olamaz, bir nakıttır nakka’ olamaz, ahkâmıdır Hakim olamaz, bir ıriat-ı fıriyedir (fıtri bir kanundur) âri’ (kanun koyucu) olamaz. Mahlûk bir perde-i izzettir, Hâl’k olamaz, münfail bir fıtrattır (yaratılmı bir varlık) Fâtır (yaratıcı) bir fail olamaz; kanundur kudret de’ildir, kadir olamaz. Mistardır (âlet), mastar (menba’) olamaz... Madem her şeyin vücudu, pek çok cihazat ve âletlere muhtaçtır. O halde, o tabiatı icad eden, o sebebi halkeden bir Kadir-i Mutlak var.”³⁶

Görüldüğü gibi o, tabiatı; Allah’ın koyduğu kanunların tamamı olarak ele alır. Tabiat, tabiat üstü bir ilim, irade ve kudrete sahip bir Yaratıcı’nın sanat eseridir, nakıttır.

“Eğer gayet intizamlı, mizanlı, san’atlı, hikmetli şu mevcudat; nihayetsiz Kadir, Hakîm bir zata verilmezse; belki tabiata isnat edilse, lâzım gelir ki; tabiat her bir parça toprakta Avrupa’nın umum matbaalar ve fabrikalar adedince makineleri, matbaalar bulundursun... Yâ, o parça toprak men’e ve tezgâh oldu’u hadsiz çiçekler ve meyvelerin yetimelerine ve tekillerine medâr (sebebe) olabilsin.”³⁷

O, elementlerin canlı bünyesinde kendi kendine veya tesadüfen de görev yapmasının imkânızlı’nı de’i’ik misâllerde anlatır.

“Evet, madem mevcudat var ve inkâr edilemez. Hem her mevcut san’atlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadim de’il, yeniden oluyor... Bu mevcudu, meselâ bu hayvan ya diyeceksin ki, esbâb-ı alem onu icad ediyor; yani, esbabın (sebeplerin) içtima’ından (toplanmasından) o mevcut vücut buluyor... Veyahut, o kendi kendine te’ekkül ediyor... Veyahut, tabiat muktezası olarak, tabiatın te’siriyle vücuda geliyor... Veyahut, bir Kadir-i Zülcelal’in kudretiyle icad ediliyor... Mâdem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur. Evvelki üç yol; muhal, battal, mümtenî gayr-i kabil oldukları kat’i isbat edilse; bizzarure ve bilbedahe dördüncü yol olan tarik-ı Vahdaniye eksiz üphesiz sabit olur”³⁸.

İlk yolun imkânızlı’nı belirten pek çok misâlden birisi:

“Eğer sen vücudundaki zerreleri Kadir-i Ezelînin kanunuyla hareket eden küçük memurlar veya bir ordusu veya kalem-i kaderin uçları, herbir zerre bir kalem ucu veya kalem-i kudretin noktaları, herbir zerre bir nokta oldu’unu kabul etmezsen; o vakit senin gözünde çalınan herbir zerreye öyle bir göz lâzım ki, senin mecmu-u cesedinin her tarafını görmekle beraber, münasebettar oldu’un bütün kâinatı dahi görecek bir gözü... Ve bütün senin mazi (geçmiş) ve müstakbel (gelecek) ve nesil ve aslın ve anasrın menbâlarını ve rızkının madenlerini bilecek, tanıyacak yüz dahî kadar bir akıl vermek lâzım geliyor. Senin gibi bu meselelerde zerre kadar akıl olmayan bir zerresine bin Eflâtun kadar bir ilim ve şuur vermek, bin derece divanece bir

hurafeliktir!..39

O, Cenab-? Hakk?n as?rlar?, seneleri, günleri ve hatta saatlar? bir model yapt???n?, bütün mahlukat? bu zaman içinde san’atlı eserleriyle süslendirdi?ini belirterek bütün bunlar?n tesadüfle izah edilmeyece?ini nazara verir:

“Hem O Kadir-i Mutlak, herbir asr?, herbir seneyi, herbir günü bir model yapt??? gibi, ruy-i zemini (yeryüzü), herbir da? ve sahray?, ba? ve bostan?, herbir a?ac? birer model yapm???t?r. Vakit-bevakit, taze taze birer kâinat? zeminde kuruyor, birer yeni dünyay? icad ediyor. Birer âlemi al?p da di?er muntazam bir âlemi getiriyor... Her baharda, herbir a?aca sündüs misal taze bir çar?af giydiriyor...

??te ?u i?leri nihayetsiz hüsn-ü san’at ve kemal-i intizam ile yapan ve ?u birbiri arkas?nda gelen ve zaman ipine tak?lan seyyar âlemleri, nihayet hikmet ve inayet ve kemal-i kudret ve san’at ile de?i?tiren Zât; elbette gayet Kadîr ve Hakîmdir. Nihayet derecede Basir ve Alimdir. Tesadüf O’nun i?ine kar??amaz”40.

Atomlar?n Harekât?

Bediüzzaman, atomlardaki harekât?n veya sükûnetin ba?? bo? olmad???n?, muhit bir ilim sahibinin kuvvet ve kudretine dayand???n? nazara verir:

“Her zerrede; hem harekât?nda, hem sükûnetinde, iki güne? gibi iki nur-u Tevhid (birlik nuru) parl?yor. Çünkü... Herbir zerre, e?er me’mur-u ?lâhî olmazsa; ve onun izni ve tasarrufu ile hareket etmezse ve ?lim ve Kudretiyle tahavvül (de?i?tirme) etmezse; o vakit herbir zerrenin nihayetsiz bir ilmi, hadsiz bir kudreti, her?eyi görür bir gözü, her?eye bakar bir yüzü, her?eye geçer bir sözü bulunmak lâz?m geliyor”41.

Bunun sebebini de ?öyle aç?kl?yor:

“Havan?n herbir zerresi, herbir zihayat?n cismine, herbir çiçe?in meyvesine, herbir yapra??n binas?na girip i?leyebilir. Halbuki onlar?n te?kilatlar? ayr? ayr? tarzdad?r, ba?ka ba?ka nizamlar? var. Bir incir meyvesinin fabrikas? faraza çuha makinas? gibi olsa; bir nar meyvesinin fabrikas? da ?eker makinas? gibi olacakt?r ve hâkeza!.. Öyle ise: O hizmet eden zerreler, ya bir ilmi muhit sahibinin izin ve emriyle ve ilim ve iradesiyle i?liyorlar veyahut kendisinde öyle bir muhit ilim ve kudret bulunmak lâz?m geliyor...”42.

Ona göre; bir ilah? kabul etmeyen, atomlar adedince ilahlar? kabule mecbur olur. Çünkü herbir atomun yapt??? i?; ancak muhit bir ilim, irade ve kuvvetle mümkündür. Nitekim bu hususu ?öyle ifade eder:

“S?rr-? Vahdetle yaln?z bir Vâhid-i Ehad’in eseri olabilen gayet muntazam bir masnu’u vâhidi, o hadsiz zerreye isnad etmek; zerre kadar ?uuru olan bunun pek zahir bir muhal belki yüz muhal oldu?unu derkeder”⁴³.

“E?er her?ey Kadir-i Mutlak’a verilmezse, bir tek Allah’a mukabil, nihayetsiz, belki zerrât-? kâinat adedince ilahlar? kabul etmek gibi, yüz derece muhal içindeki bir muhali mevcut kabul etmek gibi bir divanelik hezeyan?na dü?mek lâz?md?r”⁴⁴.

Cans?z Âlemden Canl?l?k Âlemine Terakki

Bediüzzaman elementlerin; bitki, hayvan ve insan vücudunda görev almalar?yla, cans?z âlemden canl?l?k mertebesine yükseldiklerini ve ahirete uygun hale geldiklerini kabul eder:

“...Zihayat cisimlerde zerrat harekât?n?n binler hikmetlerinden bir hikmeti dahi, zerreleri nurland?rmakt?r. Güya cism-i hayvanî ve insanî, hatta nebatî; terbiye dersini almak için gelenlere bir misafirhane, bir k??la, bir mektep hükmündedir ki; camid (cans?z) zerrelere ona girerler, nurlan?rlar.

Adeta bir talim ve tâlimata mazhar olurlar, letafet peyda ederler. Birer vazifeyi görmekle âlem-i bekâya (ebedî âleme) ve bütün eczas?yla hayattar olan dar-? âhirete zerrat olmak için liyakat kesbederler”⁴⁵.

Kur’an-? Kerim Aç?s?ndan Tahavvülât

Bediüzzaman, atomlar?n hareket ve hal de?i?tirmelerini ?slâmiyet aç?s?ndan ?öyle de?erlendirir:

“Kur’an-? Hakim’in hikmeti nokta-i nazar?nda tahavvülât-? zerrat?n pek çok gayeleri, hikmetleri ve vazifeleri vard?r... Numune olarak birkaç?na i?aret ediyoruz.

“*Birincisi:* Cenab-? Vacibü’l Vücudun tecelliyat-? îcadiyesini tecdit ve tazelandirmek için bir tek ruhu model gibi ederek, her sene mu’cizat-? kudretinden taze birer ceset giydirmek... Bir tek hakikat? ba?ka ba?ka suretlerde göstermek ve kâinatlar?n ve âlemlerin ve mevcudatlar?n, taife taife arkas?ndan gelmelerine yer vermek ve zemin haz?rlamak için Fat?r-? Zülcelâl kudretiyle, zerrat? tahrik ve tavzif etmi?tir (vazifelendirmi?tir).

“*?kincisi:* Mâlikü’l Mülk-ü Zülcelâl; ?u dünyay?, bâhusus (özellikle) ruy-u zemin tarlas?n? bir mülk suretinde yaratm??t?r... ??te ?u zemin yüzündeki tarlas?nda, zerrat? hikmetle tahrik ederek, intizam dairesinde tavzif edip, her as?rda, her fas?lda, her ayda, belki her günde, belki her saatta mu’cizat-? kudretinden yeni yeni birer kâinat gösterir, yeryüzü avlusuna ba?ka ba?ka mahsulat veririr...

“Üçüncüsü: Nihayetsiz tecelliyat-? Esmâ-i ?lahiyyenin nak??lar?n? göstermekle, o esmân?n (isimlerin) cilveleri ifade için mahdut bir zeminde hadsiz nuku? (nak??lar) göstermek, küçük bir sahifede nihayetsiz maânileri (manalar?) ifade edecek olan hadsiz âyâtlar? (deliller) yazmak için Nakka?-? Ezelî zerrat?, kemal-i hikmetle tahrik edip kemal-i intizamla tavzif etmi?tir. Evet, geçen senenin mahsulât?yla ?u senenin mahsulât?n?n mahiyetleri bir hükmündedir. Fakat, maânileri ba?ka ba?kad?r...

“Dördüncüsü: Hadsiz âlem-i misal gibi gayet geni? âlem-i melekût ve gayr-i mahdut sair uhrevî âlemlere birer mahsulât veya tezyinat veya levaz?mat gibi onlara münasip ?eyleri yeti?tirmek için ?u dar mezraa-? dünyada, zemin yüzünün tezgâh?nda ve tarlas?nda Hakîm-i Zülcelâl, zerrat? tahrik edip; kâinat?, seyyale ve mevcudat?, seyyare ederek; ?u küçük zeminde o pek büyük âlemlere pek çok mahsulat-? mâneviyeyi yeti?tiriyor...

“Be?incisi: Nihayetsiz kemal-i ?lâhiyeyi, hadsiz cevalât-? cemaliyeyi ve gayetsiz tecelliyat-? celâliyeyi ve gayr-i mütenâhî (sonsuz) tesbihat-? Rabbâniyeyi ?u dar ve mahdut zeminde ve mütenâhî (sonlu) ve az bir zamanda göstermek için zerrat? kemâl-i hikmetle kudretiyle tahrik edip, kemâl-i intizamla tavzif ederek; mütenâhî bir zamanda, mahdut bir zeminde gayr-i mütenâhî tesbihat yapt?r?yor...

“Daha bu be? numune gibi belki be?bin hikmetle tahrik olunan zerrat?n tahavvülât?n?, o ak?ls?z feylesoflar hikmetsiz zannetmi?ler ve hakikatte; biri enfüsî (kendi içinde) di?eri âfâki (d??ar?da, hariçte) hareket-? cezbekâranede zikir ve tesbih-i ?lâhî ile Mevlevî gibi zikreden ve deverana kalkan o zerrelere, kendi kendine, sersem gibi dönüp oynuyorlar zu?metmi?ler (yanl?? zan).

“??te bundan anla??l?yor ki; onlar?n ilimleri ilim de?il, cehildir. Hikmetleri hikmetsizliktir.”46.

Görüldü?ü gibi Bediüzzaman, atomlar?n hem kendi içlerindeki ve hem de di?erleri aras?ndaki harekât?n?n gayesini be? temel esasta toplamakta ve bunlar?; her as?rda ve hatta her saatta icad?n? tazelemek ve yeryüzü tarlas?na mahsulat verdirmek, isimlerinin tecellilerini göstermek, uhrevî âlemlere münasip ?eyleri yeti?tirmek, onlara nihayetsiz zikir ve tesbih ettirmek için Cenab-? Hakk?n atomlar? hareket ettirdi?ini kabul etmektedir.

Âlem-i ?ehadetten Âlem-i Gayba

E?yay? yaratma kudretinin sadece Allah’tan oldu?unun bilinmesini isteyen Bediüzzaman, varl?klar?n gayp âleminden gelerek hale u?ray?p tekrar o âleme gönderildi?ini ?öyle nazara verir:

“?u mevcudat irade-i ?lâhiye ile seyyaledir (akmaktadır). ?u kâinat emr-i Rabbanî ile seyyaredir (yer de?i?tirmektedir). ?u mahlûkat izn-i ?lâhi ile zaman nehrinde mütemadiyen ak?yor. Âlem-i

gayptan gönderiliyor, âlem-i ?ehadette (bu dünyada) vücud-u haricî giydiriliyor. Sonra âlem-i gayba muntazam ya??yor, iniyor. Ve emr-i Rabbanî ile mütemadiyen istikbâlden gelip, hale u?rayarak teneffüs eder, maziye dökülür”(46).

Görüldü?ü gibi Bediüzzaman, 18. as?rdakilere göre istikbâlde olan ve ?imdi hali teneffüs edenlerin, gelecek asr?n mazi k?tas?na, yani âlem-i gayba geçece?ini hat?rlat?yor. ?nsan da dahil bütün mahlûkat?n, hem bu âleme getirilmelerinde ve hem de bu âlemden götürülmelerinde Cenab-? Hakk?n koydu?u ve idare etti?i kanunlara ister istemez tâbi oldu?unu belirtiyor.

O, bütün geçmi? ve gelece?e hükmü geçmeyenin hayat ve ölüme de sahip ç?kamayaca??n?n bilinmesini ister:

“??te hiç mümkün müdür ki, ?u kâinat?, hey’et-i mecmuas?yla (bütünüyle) çevirmeye muktedir olmayan ve bütün zamanlara hükmü geçmeyen ve âlemleri hayata, mevte (özüme) bir ferd gibi mazhar etmeye kudreti yetmeyen ve baharlar? bir çiçek gibi hayat verip, yeryüzüne tak?p, sonra mevt ile ondan kopar?p alamayan bir zât; mevt ve imateye (öldürmeye) sahip ç?kabilsin... Evet, en cüz’i bir zihayat?n (canl?n?n) mevti dahi, hayat? gibi bütün hakaik-? hayat ve enva-? mevt elinde bulunan bir Zat-?Zülcelâl’in kanunuyla, izniyle, emriyle, kuvvetiyle, ilmiyle olmak zaruridir”48.

Demek ki, Bediüzzaman, hayat?n devam? için ilim, irade ve kudret ne kadar gerekli ise, ölüm için de ayn? s?fatlar? bir o kadar lüzumlu görüyor. Zira, böyle bir nizam hükmetmemi? olsayd?; denizler bal?k, karalar da bitki ve hayvan cesedinden geçilmez, hayata mazhar olacaklar?n ham maddeleri olan elementler bu i?e ko?turulamazd?.

Gaipten Gelen Acip Kafile

Bediüzzaman baharda a?açlar?n ve çiçeklerin yeniden canlanmalar?, insanlara ve hayvanlara r?z?k olmalar?n? ?öyle anlat?r:

“??te bak: Gaipten acip bir kafile umum hayvanat?n erzak?n? ta??yan, nebatat ve e?car (a?aç) kafileleridir ç?k?p geliyor. Merkezleri; a?açlara, nebatlara, da?lara benzerler. Ba?lar?nda birer tabla-i erzak ta??yorlar. ??te bak: Bu tarafta bekleyen muhtelif hayvanat?n erzaklar?n? getiriyorlar. Hem de bak: Bu kubbede o azim elektrik lâmbas? güne?, onlara ???k verdi?i gibi, bütün taamlar?n? öyle güzel pi?iriyor; yaln?z pi?irilecek taamlar, bir dest-i gaybi (gizli bir el ile) taraf?ndan birer ipe tak?l?p -ip ve ipe tak?lan taam ise, a?ac?n ince dallar? ve leziz meyveleridir- ona kar?? tutuluyor.”49.

Bediüzzaman meyveli a?açlar? bir makineye benzetir:

“...Yüzer tezgâhlar?, fabrikalar?, incecik dallar?nda ta??yor gibi hayretnüma (hayret verici tarzda) yapraklar?, çiçekleri, meyveleri dokuyor, süslendiriyor, pi?iriyor, bizlere uzat?yor. Halbuki çam ve katran gibi muhte?em a?açlar, kuru bir ta?ta tezgâh?n? atm??, çal???p duruyorlar.”50.

“??te gözümüz önünde bir dirhem... bir afyon büzrü, bir dirhem gibi bir zerdali nüveti, bir kavun çekirde?i, nas?l çuhadan daha güzel dokunmu? yapraklar, patiskadan daha beyaz ve sar? çiçekler, ?ekerlemeden daha tatlı ve köftelerden ve konserve kutular?ndan daha lâtif, daha leziz, daha ?irin meyveleri Hazine-i Rahmetten getiriyorlar, bize takdim ediyorlar.”51.

Bediüzzaman, elementlerden hayvanlar?n icad?n? ?öyle nazara verir:

“Hem de bak, bu demiri, topra??, suyu, kömürü, bak?r?, gümü?ü, alt?n? gaybî avucuna ald?, bir et parças? yaptı?.”51.

Neticede bu te?ekkül tarzlar?na vahdaniyete birer delil gösterir:

“Her birisinde o gizli Zat’tan haber veren i?ler var. Âdeta her biri birer turra, birer sikke gibi, o gaybî zattan haber veriyorlar.”51.

Bediüzzaman, kâinat? bahçe, arz? bir a?aç gibi mütalaa eder:

“Demek herbir meyve öyle bir mühr-ü vahdettir ki; onun a?ac? olan arz?n ve onun bahçesi olan kâinat kitab?n?n kâtibini ve Sani’ini bildirir ve vahdetini gösterir.”52.

“Bir bahçede bir sar? çiçek, o bahçe nakka??n?n bir mührü hükmündedir. O çiçek mührü kimin ise, bütün zemin yüzündeki o nevi çiçekler, o zat?n kelimeleri hükmünde oldu?una ve o bahçe dahi onun yaz?s? oldu?una, aç?k bir surette delâlet ediyor.”53.

Dökülmeyen Denizler

Bediüzzaman dünyanın dönü?ü ve denizlerin durumuna ?öyle i?aret eder:

“Hayatdârâne mütemadiyen çalkalanan ve da??lmak ve dökülmek ve istila etmek f?trat?nda olan denizler, arz? ku?at?p, arz ile beraber gayet süratli bir surette bir senede yirmi be? bin senelik bir dairede ko?turuldu?u halde; ne da??l?rlar, ne de dökülürler ve ne de kom?ular?ndaki topra?a hücum ederler.

Demek gayet kudretli ve azametli bir zât?n emriyle ve kuvvetiyle dururlar, gezerler, muhafaza olurlar.”54.

Genetik Hususiyetler

Bediüzzaman, insanla kâinatın münasebetini ve canlıların genetik hususiyeti için şu ifadeyi kullanır:

“...Kalem-i Kudret (Kudret kalemi), âlemin kitab-ı kebirinde ne yazmı? ise, icmalini, mahiyet-i insaniyede yazmı?tır. Kalem-i kader, dağ gibi bir ağaçta ne yazmı? ise, tırnak gibi meyvesinde dahi dercetmi?tir”55.

Yumurta ve spermelerin madde itibariyle birbirlerine benzemelerine rağmen, kader programı tâbir ettiği genetik yapılarına dikkati çeker:

“Hem madem ruh cisme hakim oldu?u gibi; câmid (cansız) maddelerde dahi kaderin yazdımı? evamir-i tekviniyye (yaratılışa ait kanun ve nizamlar), o maddelere hâkimdir. O maddeler kaderin manevi yapısına göre mevki ve nizam alabilirler. Meselâ: Yumurtaların envaında (çeşitlerinde) ve nutfelerin aksamında (kısımlarında) ve çekirdeklerin esnafında (sınıflarında) ve tohumların ecnasında (cinslerinde) kaderin ayrı ayrı yazdımı? evamir-i tekviniyye cihetiyle ayrı ayrı makam ve nur sahibi oluyorlar. Ve o madde itibariyle mahiyetleri bir hükmünde olan o maddeler, hadsiz muhtelif mevcudata men’et oluyorlar.”56.

İnsanın madde ve ruh yapısı itibariyle kâinatın küçük bir numunesi oldu?unu, kâinatta gerek maddî ve gerekse manevî ne varsa insanda misali bulundu?unu belirtir:

“Nasıl ki insanın anasırları, kâinatın unsurlarından; ve kemikleri; taş ve kayalarından ve saçları nebat ve eşerlerinden ve bedeninde cereyan eden kan ve gözünden, kulağından, burnundan ve ağızından akan ayrı ayrı sular, arzın çeşmelerinden ve madenî sularından haber veriyorlar, delâlet edip onlara işaret ediyorlar. Aynen öyle de, insanın ruhu âlem-i ervahtan (ruhlar âleminde) ve hafızaları levh-i mahfuzdan ve kuvve-i hayaliyeleri, âlem-i misalden... Ve hakeza... Her bir cihaz bir âlemden haber veriyorlar ve onların vücutlarına kat’i ihadet ederler.”57.

Hayat Nedir?

Bugün biyolojinin izahtan aciz kaldımı? konulardan birisi, hayatın yani canlılığın tarifi ve mahiyetinin ne oldu?udur. Bediüzzaman konuya derinlik açılardan yaklaşıp ve daha ziyade hayatın verilişindeki gayeye dikkati çeker. Cansız bir varlığın çevresiyle münasebetinin sadece bulundu?u mekân itibariyle oldu?unu, ama ona hayat girince bütün kâinatla alâkadar hale geldiğini belirtir:

“Hayat, şu kâinatın en ehemmiyetli gayesi... Hem en büyük neticesi, hem küçük bir mahlûku bir kâinat hükmüne getiren mu’cizekâr bir hakikat, hem güya, kâinatın bir zîhayatta yerleşmesine vesile oluyor gibi; koca kâinatın bir nevi fihristesini o zîhayatta göstermekle beraber, o zîhayat ekser mevcudatla münasebettar ve küçük bir kâinat hükmüne getiren en harika bir mu’cize-i kudrettir.”58.

Hayatın, bhusus insan hayatının gayesi ve şu muhteşem kâinatın vazifesinin ne oldu?u sorusu, bütün insanlığı, Hz. Âdem’den beri meşgul edegelmi?tir. Bediüzzaman, buna gayet kısa ve öz olarak şöyle cevap verir:

“Bu hayat, madem kâinatın en büyük neticesi ve azametli gayesi ve en kıymetli meyvesidir; elbette bu hayatın dahi kâinat kadar büyük bir gayesi, azametli bir neticesi bulunmak gerektir. Çünkü; a?acın neticesi meyve oldu?u gibi meyvenin de çekirde?i vas?tas?yla neticesi, gelecek bir a?açtır. Evet, bu hayatın gayesi ve neticesi hayat-? ebediye oldu?u gibi, bir meyvesi de, hayat veren Zât-? Hay ve Muhiye kar?? ?ükür ve ibadet ve hamd ve muhabbettir ki; bu ?ükür ve muhabbet ve hamd ve ibadet ise hayatın meyvesi oldu?u gibi, kâinatın gayesidir.”59.

Görüldü?ü gibi Bediüzzaman’a göre; hayatın birinci gayesi; Cenab-? Hakka kar?? ?ükür ve hamd, di?eri de ebedî hayattır. Kâinat fabrikası da bunu temin için çalışmaktadır.

O, hayatı bir başka cihetten ele alıp, yeryüzündeki dengeye, kâinattaki biyolojik tasviyeye de?i?ik bir nazarla yaklaşıyor, elementlerin devri daimine dikkati çeker:

“Hem hayat, bu kâinatın tezgâh-? âzamında öyle bir istihale makinesidir ki, mütemadiyen her tarafta tasviye yapıyor; temizlendiriyor; terakki veriyor; nurlandırıyor... Ve zerrat kabilelerine, güya hayatın yuvası; o zerrelere vazife görmek, nurlandırmak, tâlimat yapmak için bir misafirhane, bir mektep, bir kütüphanedir. Âdeti Zât-? Hay ve Muhi, bu makine-i hayat vas?tas?yla; bu karanlık ve fâni ve süflî olan âlem-i dünyayı lâtifletiriyor, tertiplendiriyor, bir nevi beka veriyor, bâki bir âleme gitmeye hazırlattırıyor...”60.

Bediüzzaman, ?uur ve his ile hayat arasında da öyle bir münasebet kurar:

“Nasıl ki hayat, bu kâinattan süzülmü? bir hülâsadır... Ve ?uur ve his dahi, hayattan süzülmü?, ?uurun bir hülâsasıdır... Ve ruh dahi, hayatın halis ve sâfi bir cevheri ve sabit ve müstakil zâttir”61.

Başka Gezegenlerde Hayat Var mıdır?

Bediüzzaman, di?er gezegen ve yıldızlarda hayatın varlığına da öyle temas eder:

“Hayat olmazsa; vücud (varlık) vücud değildir... Hayat ruhun ziyasıdır. ?uur, hayatın nurudur. Mademki, hayat ve ?uur bu kadar ehemmiyetlidirler... Madem, ?u biçare perihan küremiz, sergerdan (a?kın) zeminimiz, bu kadar hadd-ü hesaba gelmez zevil-hayat (hayat sahibi) ile, zevil-ervah (ruh sahibi) ile ve zevil-idrak ile dolmuştur. Elbette sâdek bir hads ile ve kat’i bir yakîn ile hükümlenir ki, ?u kusur-u semâviye ve ?u bürucu sâmiyenin (yüksek burçların) dahi kendilerine münasip zîhayat (hayat sahibi); zî?uur (?uur sahibi) sekeneleri vardır. Balık suda ya?adığı gibi, güneşin ateşinde dahi, o nurânî sekeneler bulunur. Nar, nuru yakmaz. Belki ateş ????a medet verir: Madem Kudret-i Ezeliye, bilmü?ahede en âdi maddelerden, en kesif unsurlardan hadsiz zîhayat ve zîruhu halkeder ve gayet ehemmiyetle madde-i kesife hayat vas?tas?yla madde-i latifeye çeviriyor ve nur-u hayatı her?eyde kesretle serpiyor ve ?uur ziyasıyla ekser ?eyleri yaldızlıyor. Elbette O Kadir-i Hakim, bu kusursuz kudretiyle, bu noksansız hikmetiyle; nur gibi, esîr gibi ruha yakın ve münasip olan sair seyyalât-? latife maddeleri ihmal edip hayatsız bırakmaz, câmid bırakmaz, ?uursuz bırakmaz. Belki madde-i nurdan, hattâ zulmetten, hattâ esir

maddesinden, hattâ mânâlardan, hattâ havadan, hattâ kelimelerden zîhayat, zîuuru kesretle halkeder ki; hayvanatın pek çok muhtelif ecnasları (cinsleri) gibi, pek çok muhtelif ruhanî mahlukları, o seyyalât-ü lâîfe maddelerden halkeder. Onların bir kısmı melâike, bir kısmı da ruhanî ve cin ecnaslarıdır... Şu nihayetsiz feza-yü âlem ve şu muhteşem semâvat burçlarıyla yıldızlarıyla zîuur, zîhayat, zîruhlarla doludur.”62.

Bediüzzaman’a göre; kâinattaki bütün yıldız ve gezegenler hayattar mahluklarla tanımlanmıştır. Cenab-ı Hak her mekâna uygun uuru, ruh ve hayat sahibi varlıkları yaratmıştır. Hattâ merkezinde sıcaklığı 15 milyon dereceye ulaşan güneşte bile, oraya münasip hayata mazhar varlıklar mevcuttur. O, gayet mantıklı bir yaşama ile, balığın suda, insanın karada yaşadığı gibi, havasız yıldızlarda da yaşayabileceğini tereddütsüz kabul eder. Şu kesif, katı ve cansız topraktan milyonlarca canlıyı yaratılmamasına ona delil gösterir.

Dünyada anaerobik (havasız) ortamda canlıların mevcudiyeti, bir gram toprakta 7 milyara yakın canlıların barınabileceği hatırlanınca, Bediüzzaman’ın tesbitinin ne kadar yerinde olduğunu anlarız.

Dünyanın Öküz ve Balık Üzerinde Durması

Geçmişte fen ve İslâm felsefesi arasında tartışmaya sebep olan konulardan birisi de; dünyanın balık ve öküz üzerinde durduğunu meselesidir. Bediüzzaman bu konuda da her iki tarafı tatmin edecek şekilde izahatta bulunmuştur:

“Bu defaki sorunuzda diyorsunuz ki: ‘Hocalar diyorlar: Arz, öküz ve balık üstünde duruyor. Halbuki arz, muallâkta bir yıldız gibi gezdiğini coğrafya görüyor. Ne öküz var ne de balık.’

Elcevap: İbn-i Abbas (r.a.) gibi zatlara isnat edilen sahih bir rivayet var ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan sormular: ‘Dünya ne üstündedir?’ Ferman etmiş: ‘Alessevri vel hut’(öküz ve balık). Bir rivayette bir defa ‘Alessevri’ demiş, diğerk defa da ‘Alel hut’ demiştir.”63.

Bediüzzaman, burada meselenin yanlış anlaşılmasına cahillerin bazı benzetme ve temsilleri hakikat telakki etmesinin sebep olduğunu belirtir:

“Teşbih ve temsiller... İmin elinden cehlin eline düştükçe, müruru zamanla (zamanın geçmesiyle) hakikat telakki edilir... Şöte Sevr ve Hut namıyla iki büyük melek, bir teşbih-i lâîf-i kudsî (lâîf bir benzetme) ile ve manidar bir ifadeyle Sevr ve Hut namıyla tesmiye edilmişler (isimlendirilmişler). Kudsî ulvî lisan-ü Nübüvvetten umumun lisanına girdikçe, o teşbih hakikate inkılâb etmiş, âdeti gayet büyük bir öküz ve dehetli bir balık suretini almışlar. 64

Bediüzzaman bu hadisin üç şekilde anlaşılabilirliğini belirtir:

“Birinci vecih: Cenab-? Hak... Küre-i arza dahi iki melek, nâz?r ve hamele olarak tayin etmi?tir. O meleklerin birinin ismi ‘Sevr’ ve di?erinin ismi ‘Hut’dur. Ve o nam? vermesinin s?rr? ?udur ki: Arz iki k?s?md?r. Biri su; biri toprak. Su k?sm?n? ?enlendiren bal?kt?r. Toprak k?sm?n? ?enlendiren, insanlar?n medar-? hayat? olan ziraat, öküz iledir ve öküzün omuzundad?r...

“?kinci vecih: Meselâ, nas?l ki denilse: ‘Bu devlet ve saltanat hangi ?ey üzerinde duruyor?’ Cevab?nda: ‘Alesseyfi vel kalem’ denilir. Yani ‘asker k?l?nc?n?n ?ecaatine ve me’mur kaleminin dirayetine ve adâletine istinad eder.’ Öyle de: Küre-i arz madem zîhayat?n (canl?n?n) meskenidir ve zîhayat?n kumandanlar? da insand?r ve insan?n ehl-i sevâhil (sahil) k?sm?n?n k?sm-? âzam?n?n (ekseriyetinin) medar-? taayyü?leri (geçim vesilesi) bal?kt?r ve ehl-i sevâhil olmayan k?sm?n?n k?sm-? âzam?n?n medar-? taayyü?leri, ziraatle, öküzün omuzundad?r ve mühim bir medar-? ticareti de bal?kt?r. Elbette devlet, seyf ve kalem üstünde durdu?u gibi, küre-i arz da, öküz ve bal?k üstünde duruyor denilir. Zira ne vakit öküz çal??mazsa ve bal?k milyon yumurtay? birden do?urmazsa, o vakit insan ya?ayamaz, hayat sükût eder...

“Üçüncü vecih: Eski kozmo?rafya nazar?nda güne? gezer. Güne?in her otuz derecesini bir burç tâbir etmi?ler. O burçlardaki y?ld?zlar?n aralar?nda birbirlerini raptedecek farazî hatlar çekilse, bir tek vaziyet has?l oldu?u vakit, baz? esed (arslan) suretini, baz? bal?k mânâs?na hut suretini göstermi?ler. O münasebete binaen o burçlara o isimler verilmi?. ?u asr?n kozmo?rafya nazar?nda ise, güne? gezmiyor... Güne? bedeline küre-i arz geziyor... Küre-i arz her ayda burûc-u semaviyenin (semavi burçlar?n) birinin gölgesinde ve misâlinedir. Güya arz?n medar-? senevîsi bir âyine hükmünde olarak semavî burçlar, onda temessül ediyor...

“?te bu vech ile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, gayet derin ve çok as?r sonra anla??lacak bir hakikate i?areten bir defa ‘Alessevr’ demi?. Çünkü, küre-i arz, o sualin zaman?nda Sevr Burcunun misâlinde idi. Bir ay sonra sorulmu?, ‘Alelhut’ demi?. Çünkü, o vakit küre-i arz, Hut Burcunun gölgesinde imi?”65.

On ?ki Gezegen

Bugün henüz on bir gezegenin varl??? ileri sürülüyor. Halbuki Bediüzzaman Said Nursî yakla??k elli sene önce on iki gezegenden bahsediyor ve ilmin hayalen ula?amad??? yere, ispat parma??n? basmakla ?slâmiyetin ileri görü?lülü?ünü ortaya koyuyor:

“?u kâinat lambalar? olan güne?, kâinat Sâniinin vücuduna ve vahdaniyetine güne? gibi parlak ve nuranî penceredir. Evet, manzume-i ?emsiyye denilen küremizle beraber on iki seyyare: Cirmleri, küçüklük-büyükük itibariyle pek çok muhtelif ve mevkileri, uzakl?k-yak?nl?k nokt?s?nda pekçok mutefâvit ve sür’at-i hareketleri, çok mütenevvî oldu?u halde kemâl-i intizam ve hikmet ile ve kemal-i mizan ile ve bir saniye kadar ?a??rmayarak hareketleri ve deveranlar? ve güne? ile câzibe kanunu tâbir edilen bir kanun-u ?lâhi ile ba?lanmalar?... Büyük bir mikyasta bir azamet-i kudret-i ?lâhiyeyi ve Vahdâniyyet-i Rabbaniyeyi gösterir”66.

Esir Maddesi

Bediüzzaman, esir maddesi gibi ilim sahasında mahiyeti tartışılmalı konulara da oldukça geniş yer verir. Kâinatın boş olmadığını, “esir” adıyla verilen bir madde ile dolu bulunduğunu elektrik, ışık ve diğer bunlarla nakledildiğini belirtir:

“Fennen ve hikmeten sabittir ki, bu haddi yok feza-âlem, nihayetsiz bir boşluk değil, belki ‘esir’ dedikleri bir madde ile doludur... Ecrâm-ı elviyenin cazibe ve dafia gibi kanunlarının rabtası ve ziya ve hararet ve elektrik gibi maddelerdeki kuvvetlerin nâiri ve nâkili, o feza dolduran bir madde mevcuttur”⁶⁷.

O, esiri bir cihetle kâinattaki varlıkların yazıldığı latif bir mürekkep, bir diğerkaçandan da hububat tarlası olarak ele alır:

“Sânî-i Zülcelâl’in... Lâtif bir mürekkebi kitabeti ve en nazenin hulle-i icâdâtı ve bir maye-i masnuatı ve mezraa-i hububatı olan esir maddesini...”⁶⁸.

“Esir maddesi yaratıldıktan sonra, Saniin ilk icatlarının tecellisine merkez olmuştur. Yani, esiri halkettikten sonra, cevâhir-i feride (atom) kalbetmiştir”⁶⁹.

Bediüzzaman’a göre atomların aslında esir maddesidir. O, esir maddesinin sıkça şekillendirildiğini kabul eder:

“Vücudun (varlığını) en zayıf mertebesi ve incelik derecesi en müteayyir (değişken), mütehavvil (bir halde durmayan) tavrı ve en ziyade mekâna dağılmış olan hadsiz kesretli bir maddî madde olan esir...”⁶⁸

O, uzaydaki yıldızların esir maddesi içinde bulduklarını ve hattâ bütün uzayın esir ile dolu olduğunu ifade eder.

“Küre-i arzdan bin defa büyük milyonlar küreler, yıldızlar direksiz olarak havadan daha lâtif olan madde-i esiriye içinde kısmen durdurulmuş, kısmen vazife için seyahat ettiriliyor.”⁷⁰

Bediüzzaman esir maddesinin su gibi diğer varlıkların aralarına nüfuz ettiğini ve hatta ayrı ayrı şekillerde bulunduğunu nazara verir:

“Madde-i esiriye mevcudata nazaran akıcı bir su gibi mevcudatın aralarına nüfuz etmiş bir maddedir... Madde-i esiriyyenin, yine esir olarak kalmak şartıyla, sair maddeler gibi muhtelif

te'ekkülat? ve ayr? ayr? neveleri vard?r. Buhar ile su ve bunun te'ekkülatlar? gibi”71.

O yedi kat seman?n da bu esir maddesinden yap?ld???n? bildirir:

“Evet, nas?l ki, buhar, su, buz gibi havaî, mayi (ak?c?), câmid (cans?z) üç nevi e?ya ayn? maddeden oluyor. Öyle de; madde-i esiriyyeden dahi yedi nevi tabaka olmas?n? hiçbir mâni-i aklî olmad??? gibi, hiçbir itiraza medar olamaz... Kadîr-i Zülcelâl, esir maddesinden yedi kat semavat? hakedip tasviye ederek gayet dakik ve acip bir nizam ile tanzim etmi? ve y?ld?zlar? içinde zer’edip ekmi?tir”67.

Bediüzzaman, esir maddesinin bir atomun üzerine esirle bir Kur’an yazabilecek kadar küçük oldu?unu ifade eder:

“...Belki o maddenin zerreden (atom) çok derece daha küçük olan zerreleri...”71.

Ger (e?er) kalem-i Kudretle bir cüz’i fert (atom) üstüne esirin cevahir-i ferdiyle yaz?lsa bir Kur’an...”72.

Bediüzzaman’ın esir hakk?ndaki görü?leri öyle özetlenebilir:

1. *Esir, atom ve elementlerin tarlas? ve asl?d?r.*
2. *Esir maddesi, bir atom üzerine esir zerreleri ile bir Kur’an yaz?labilecek kadar küçüktür.*
3. *Galaksileri te?kil eden y?ld?zlar, esir maddesi içinde yüzmektedir.*
4. *Çok lâtif ve ak?c? olan esir, su gibi her?eyin aras?na girmekte, hattâ atomun çekirde?i ile elektronlar? aras?n? dahi doldurmaktadır.*
5. *Esir, ziya, hararet, elektrik gibi kuvvetleri yay?p nakletmede görev almakta, çekme ve itme kanunlar?n?n da rab?tas? durumunda bulunmaktadır.*

Acb-üz-Zeneb

?nsan?n yeniden dirili?iyle alâkal?bir hadiste; “**acbü'z-zeneb**” tâbir edilen kuyruk sokumundaki küçük bir kemi?in ikinci yarat?l?ta temel olaca?? belirtilir. Bu hadisten ço?u zaman maddî bir kemik anla??lm?? ve medar? münaka?a olmu?tur.

Bediüzzaman’ın konuya yakla??m? ise, bugünün telakki tarz?na uygundur ve acb-üz-zeneb’i atom seviyesinde mütalâa eder:

“Nüveler ve tohumlar hükmünde olan ve hadiste ‘acb-üz-zeneb’ tabir edilen eczâ-i esasiyye ve zerrat-? asliyye, ikinci ne?’e için kâfi bir esast?r, temeldir. Sâni-i Hakîm, beden-i insanîyi onlar?n

üstünde bina eder.”73.

Bir ba?ka eserinde de bu dirili?i; çekirdekten a?ac?n, tek hücreden yüksek yap?l? canl?lar?n yarat?lmas?na benzetir:

“...Nebatat?n tohumlar? gibi ‘acb-üz-zeneb’ tâbir edilen bir k?s?m zerreler, insan?n tohumu hükmünde olup, ha?irde o zerreler üzerine beden-i insani ne?v-ü nema ile te?ekkül eder.”74.

Evrım

Canl? ve cans?z varl?klar?n nas?l ortaya ç?kt??? ve günümüze kadar ne gibi de?i?iklikler geçirdi?i hususundaki tart??malar, son iki as?rd?r artan bir dozda devam ediyor. Bu hususta evrimcilerin öncülü?ünü etti?i yayg?n kanaat; yüksek yap?l? canl?lar?n, a?a?? yap?l?lardan silsile halinde ve tesadüfen te?ekkül etti?i tarz?ndad?r.

Bedüzzaman, insan?n embriyo safhas?nda geçirdi?i merhalelere dikkati çeker. Vücuttaki hücrelerin büyük bir k?sm?n?n her sene de?i?ti?ini hat?rlat?r ve bunlar?n ancak kasdi bir ilim ve irade ile olabilece?ini nazara verir.

“Evvelâ, insan?n vücuduna bak. Nas?l tav?rdan tav?ra, yani nutfeden alakaya, alakadan mud?aya, mud?adan et ve kemi?e, et ve kemikten insan suretine bir kast, bir irade ve bir ihtiyar alt?nda mahsus kanunlarla, muayyen nizamlarla, muntazam hareketlerle intikal etti?ini ve kal?ptan kal?ba girip ç?kt???n? gör. Sonra insan?n bekas?na dikkat et. ?nsan, bu vücut libas?n? her sene de?i?tirir. Bu vücut de?i?mesi; bedendeki hüceyrat?n (hücrelerin) y?k?l?p yap?lmas?yla olur... Evet, fennî bir nazarla dikkat edilirse anla??l?r ki, o zerrenin hareketi körü körüne tesadüf eseri de?ildir. Çünkü o zerre, hangi mertebeye girerse, o mertebenin nizam?na tâbi olur. Ve hangi bir tavra intikal etmi?ise, onun muayyen kanunu ile amel etmi?tir.”75.

Bedüzzaman, herbir türün müstakilen ve en kâmil bir ?ekilde yarat?ld???n? kabul eder:

“Cenab-? Hak, hususî eserlerine men?e’ ve kendisine lây?k kemalat?na me’haz olmak üzere her ferde ve her nev’e has ve müstakil bir vücut vermi?tir. Ezel cihetine sonsuz olarak yan?p giden hiçbir nev’i yoktur. Çünkü bütün enva’ (neviler), imkândan vücub dairesine ç?kmam??lard?r. Ve teselsülün de bât?l oldu?u meydandad?r. Ve âlemde görünen ?u tegayyür ve tebeddül ile bir k?s?m e?yan?n hudusu, yani yeni vücuda geldi?i de göz ile görünüyor. Bir k?sm?n?n da hudusu, zaruriyet-i akliye ile sabittir. Demek hiçbir ?eyin ezeliyeti cihetine gidilemez. Ve keza ilm-ül hayvanat ve ilm-ül nebatta isbat edildi?i gibi, enva’?n say?s? iki yüzbine bali?dir. Bu nevi’ler için bir âdem ve birer evvel-baba lâz?md?r. Bu evvel-babalar?n ve âdemlerin daire-i vücubda olmay?p, ancak mümkünattan olduklar?na nazaran, behemahal vas?tas?z, kudret-i lâhiyeden vücuda

geldikleri zaruridir. Çünkü bu nevi'lerin teselsülü, yani sonsuza uzay?p gitmeleri bât?l. Ve baz? nevi'lerin ba?ka nevi'lerden husule gelmeleri tevehhümü de bât?ld?r. Çünkü iki nevi'den do?an nev', alelekser ya akîmdir veya nesli ink?taa u?rar; tenasül ile bir silsilenin ba?? olamaz."

“Hülâsa: Be?eriyet ve sair hayvanat?n te?kil ettikleri silsilelerin mebdei, en ba?ta bir babada kesildi?i gibi, en nihayeti de son bir o?ulda kesilip bitmektedir.”76.

Ona göre farklı türlerin silsile halinde birbirinden has?l olmas? söz konusu de?ildir. Her nevin bir babas? vard?r ve bu do?rudan yarat?lm??t?r. Bunun sonu da o?ul bir ferttir. Bir ba?ka nev'in (*) babas? olamaz.

Bediüzzaman, sadece nev'lerin müstakil yarat?ld???n? kabul etmekle kalm?yor, herbir ferdin kendine has ve müstakil hususiyetlerine de dikkati çekiyor. İnsanlık vâs?f?nda bütün insanlar ortak olmakla beraber, herbir ferdin hem simas?ndaki ve hem de ruh âlemindeki farklıl??? nazara veriyor: Bunun da tabiat veya tesadüfle izah edilemeyece?ine dikkati çekiyor.

(*) Buradaki **“nev”** kelimesi aslında bugünkü manada türün tam kar??l??? da de?ildir. Kald? ki “tür” tarifi üzerinde de botanikçilerle zoologlar arasında tam bir görüş birli?i yoktur. Nev' kelimesini, belirli ve sabit genetik potansiyele veya bir gen havuzuna sahip populasyon olarak almak mümkün görünüyor.

*** Prof. Dr. Adem TATLI**

1947 y?l? Korkuteli do?umlu. Ankara Yüksek Ö?retmen Okulu Haz?rl?k Lisesi (1966), Ankara Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü mezunu. Tokat İlkö?retmen Okulunda iki y?l (1970-1971) ö?retmenlik yaptıktan sonra, 1971'de Atatürk Üniversitesi Temel Bilimler Yüksek Okuluna asistan olarak girdi. Burada doktoras?n? verdi, doçentli?e yükselerek 1982'de Atatürk Üniversitesi E?itim Fakültesine geçti. 1988'den beri Konya-Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde profesör ünvan?yla ö?retim üyesi?i görevini sürdürüyor. Makaleleri, 1987-1988 y?llar? arasında Zafer dergisinde; 1984-1988 y?llar? arasında Sur dergisinde; 1974-1980 y?llar? arasında Yeni Asya Gazetesinde ve 1986 y?l?nda Tercüman Gazetesinde yay?nland?.

Eserleri:

Fosiller ve Evrim (Çeviri, 1984), Evrim Teorisi Hakk?nda Rapor Özeti (1985), Yarat?l??, Evrim ve Halk E?itimi (Çeviri, 1985), Yarat?l?? Modeli (Çeviri, 1985), Merak Ettiklerimiz (1988).

Ayr?ca uzmanlık dal?nda yay?nlanm?? eserleri de vard?r.

KAYNAKLAR:

2. Nursî, Bediüzzaman Said, Muhâkemat, Sözlere Yay?nevi, s. 34, İstanbul 1977.
3. Nursî, Bediüzzaman Said, Sünuhat, Sözlere Yay?nevi. s. 18, İstanbul 1977.
4. Nursî, Bediüzzaman Said, Muhâkemat, s. 35.

-
5. Nursî, *Bediüzzaman Said, Tarihçe-i Hayat, Sinan Matbaas?*, s. 77, ?stanbul 1960.
 6. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 275.
 7. Nursî, *Bediüzzaman Said, Muhâkemat*, s. 32.
 8. Nursî, *Bediüzzaman Said, Tarihçe-i Hayat*, s. 79.
 9. Nursî, *Bediüzzaman Said, Tarihçe-i Hayat*, s. 57.
 10. Nursî, *Bediüzzaman Said, Tarihçe-i Hayat*, s. 523.

 11. Nursî, *Bediüzzaman Said, Muhâkemat*, s. 24.
 12. Nursî, *Bediüzzaman Said, Muhâkemat*, s. 18.
 13. Nursî, *Bediüzzaman Said, Mektubat*, s. 451.
 14. Nursî, *Bediüzzaman Said, Hutbe-i ?amiye*, s. 19.
 15. Nursî, *Bediüzzaman Said, Tarihçe-i Hayat*, s. 80.
 16. Nursî, *Bediüzzaman Said, Tarihçe-i Hayat*, s. 71.
 17. Nursî, *Bediüzzaman Said, Tarihçe-i Hayat*, s. 80.
 18. Nursî, *Bediüzzaman Said, Tarihçe-i Hayat*, s. 84.
 19. Nursî, *Bediüzzaman Said, Tarihçe-i Hayat*, s. 79.
 20. Nursî, *Bediüzzaman Said, Divan-?Harb-i Örfi, Sözlür Yay?nevi*, s. 62, ?stanbul 1978.
 21. Nursî, *Bediüzzaman Said, Divan-?Harb-i Örfi*, s. 59.
 22. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 51.
 23. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 321.
 24. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, s. 7.
 25. Nursî, *Bediüzzaman Said, ??ârâtü'l-?caz*, s. 15.

-
26. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 182.
 27. Nursî, *Bediüzzaman Said, ??ârâtü'l-?caz*, s. 215.
 28. Nursî, *Bediüzzaman Said, ??ârâtü'l-?caz*, s. 216.
 29. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 365.
 30. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 261.
 31. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 170.
 32. Nursî, *Bediüzzaman Said, ??ârâtü'l-?caz*, s. 216.
 33. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 727-728.
 34. *Kâha, Edip, Yoktan Var Edilemez mi? Merak Ettiklerimiz*, Ed. Tatlı?, A. 1985.
 35. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 182-183.
 36. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 178-322.
 37. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 172.
 38. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 167.
 39. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 170.
 40. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 204-205.
 41. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 582.
 42. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 582-583.
 43. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 170.

 44. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 309.
 45. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 588.
 46. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 584-586.
 47. Nursî, *Bediüzzaman Said, Mektubat*, s. 220.

-
48. Nursî, *Bediüzzaman Said, Mektubat*, s. 221.
 49. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 297.
 50. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 294.
 51. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 293.
 52. Nursî, *Bediüzzaman Said, ?ualar*, s. 174.
 53. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 301.
 54. Nursî, *Bediüzzaman Said, ?ualar*, s. 112.
 55. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 295.
 56. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 590-591.
 57. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 336.
 58. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 310.
 59. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 311-312.
 60. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 310-311.
 61. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 317.
 62. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 536-538.
 63. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 83.
 64. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 84.
 65. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 85-86.
 66. Nursî, *Bediüzzaman Said, Sözlür*, s. 714.
 67. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 60-61.
 68. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 323.
 69. Nursî, *Bediüzzaman Said, ??ârâtü'l-?caz*, s. 215.
 70. Nursî, *Bediüzzaman Said, Lem'alar*, s. 332.

-
71. *Nursî Bediüzzaman Lem'alar, s. 323-324.*
 72. *Nursî, Bediüzzaman Said, Sözlür, s. 774.*
 73. *Nursî, Bediüzzaman Said, Sözlür, s. 555.*
 74. *Nursî, Bediüzzaman Said, ??ârâtü'l-?caz, s. 62.*
 75. *Nursî, Bediüzzaman Said, ??ârâtü'l-?caz, s. 61-62.*
 76. *Nursî, Bediüzzaman Said, ??ârâtü'l-?caz, s. 98-99.*